

Posudek diplomové práce

Jméno a tituly posuzujícího vedoucího práce: Mgr. Nikola Paillereau, Ph.D.

posudek vedoucího posudek oponenta

Autor/autorka: Vojtěch Kocourek

Název práce: Zpracování emočních slov u česko-německých bilingvních mluvčích

Rok odevzdání: 2024

Odborná úroveň práce:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Členění práce:

logické vykazuje mírné nedostatky vykazuje závažnější nedostatky nevhodné

Věcné chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu přiměřený počet méně podstatné četné závažné

Zvolená metoda:

původní a adekvátní vhodně zvolená nepřilíš vhodná nevhodně zvolená

Rozsah práce:

příliš velký přiměřený tématu dostatečný nedostatečný

Rozsah použité literatury:

nadprůměrný průměrný podprůměrný nevyhovující

Způsob používání odborné literatury:

adekvátní s mírnými nedostatky nevyhovující podezření na plagiát

Grafická a formální úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Jazyková úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Tiskové chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu a tématu přiměřený počet četné

Celková úroveň práce:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Zadání práce:

mimořádně náročné náročnější průměrně náročné lehčí nedostatečně náročné
 splněno splněno s drobnými výhradami splněno s většími výhradami nesplněno

Samostatnost při zpracování práce (vyplňuje jen vedoucí práce)

nadprůměrná průměrná podprůměrná

Průběžné konzultace, dodržování termínů, připravenost (vyplňuje jen vedoucí práce)

výborná spolupráce standardní spolupráce spolupráce s výhradami nefungující spolupráce

Slovní vyjádření, komentáře a připomínky

Bc. Vojtěch Kocourek (VK) testuje dvě psycholingvistické teorie, podle kterých je subjektivní vnímání emocionality či emočního náboje druhého jazyka (L2) redukováno oproti vnímání v prvním jazyce (Harris et al., 2003) a závisí mimo jiné na emočním kontextu osvojení a užívání tohoto jazyka (Caldwell-Harris, 2014). Obě teorie VK testuje na skupině monolingvních (německých) vs. bilingvních (česko-německých) mluvčích, u kterých zkoumá rozdíly ve vnímání emočního náboje 114 slov. Subjektivní vnímání emočního náboje slov se odráží v hodnocení těchto slov na dimenzi valence (pozitivní/příjemná vs. negativní/nepříjemná) a vzrušení (vysoká míra excitace vs. nízká míra excitace). VK dále zkoumá rozdíl v neurofyziologických odpovědích monolingvních vs. bilingvních respondentů na slyšená slova, snímané neurozobrazovací metodou fNIRS.

Silné stránky práce:

Jedna z největších kvalit této diplomové práce je Vojtěchova schopnost kriticky se zamýšlet nad zavedenými pojmy a klasifikacemi a své úvahy jasně ilustrovat na konkrétních případech. Na str. 12 se VK např. zamýšlí nad dělením mluvčích na monolingvní vs. bilingvní vs. trilingvní. Uvádí zde konkrétní případ mluvčího, který by byl podle kritéria, že vícejazyčný mluvčí musí ovládat všechny jazyky stejně dobře, považován za monolingvního, ale podle kritéria, že jazykové schopnosti vícejazyčného mluvčího závisí na situaci, by byl považován za trilingvního. V souvislosti s touto klasifikací mluvčích velmi oceňuji, že VK dále zmiňuje chybné vnímání bilingvismu jako schopnosti používat jazyky stejně dobře po celý život. Jazykové schopnosti fluktuují a může se stát, že člověk jazyk téměř zapomene.

VK se dále zamýšlí nad vlivem věku osvojení L2, který je tradičně korelován s úrovní bilingvismu. Na str. 15 uvádí příklad mluvčího, který si osvojil L2 později v životě a přes silný cizinecký přízvuk, který prozrazuje, že L2 není jeho mateřština, se naprosto ztotožnil s novou kulturou a jazykovou komunitou. Podle tradičního dělení by tento mluvčí nebyl považován za bilingvního. Naopak ale uvádí také příklad jiného mluvčího, který si osvojil oba jazyky od narození, ale později jeden z jazyků nepoužíval a ani se neztotožnil s jazykovou komunitou. Kvůli věku osvojení by tento člověk měl být exemplárním případem bilingvismu, nicméně je evidentní, že z pohledu ostatních kritérií tomu tak není.

Další velká kvalita diplomové práce spočívá v zacházení s daty participantů v souladu se schválením etické komise. VK dodržuje anonymizaci mluvčích, což mu znemožnilo obrátit se s doplňujícími dotazy na monolingvní německé participanty, kteří byli otestováni asi o rok dříve než bilingvní participanti. Oceňuji, že VK jde velice do detailu i v metodologických aspektech studie. Zamýšlí se např. nad jazykem (čeština vs. němčina), kterým bude s bilingvními participanty hovořit při zadávání instrukcí a který by mohl ovlivnit neurální zpracování německých slov během experimentu.

I přes to, že neurofyziologická data se nedala vyhodnotit kvůli technickému problému v naprogramování experimentu, oceňuji, že VK se zúčastnil výzkumného pobytu v neurocentru na Univerzitě Heidelberg, aby se naučil ovládat neurozobrazovací metodu fNIRS, použitou v této studii. Během pobytu byl velmi zvědavý a aktivní a získal tak dobré základy pro sběr dat tímto přístrojem.

Nakonec bych chtěla poukázat na vysokou jazykovou úroveň diplomové práce, která je psaná velmi dobrou akademickou angličtinou.

Slabé stránky práce:

V diplomové práci jsou z mého pohledu jen velmi malé nedostatky. Ocenila bych např., kdyby v sekci 3.1 byla shrnující tabulka s údaji o participantech. Zejména by mě zajímalo, zda bilingvní mluvčí měli všichni němčinu opravdu jako druhý jazyk, či zda někteří považují němčinu za svoji mateřštinu a češtinu za druhý jazyk. Tuto informaci považuji za důležitou. Pokud by byla němčina jejich rodným a dominantním jazykem, pak by byla zkoumaná úroveň bilingvismu (tj. zde ovládnutí češtiny) irelevantní, jelikož testujeme reakce na německá slova. Úroveň bilingvismu by zde pak nehrála roli. V metodologické sekci na str. 29 ještě chybí informace o požadovaném věku participantů („participants... were required to be of age“?).

Dále bych navrhla malou úpravu v členění práce. Oba odstavce na začátku sekce 2, ve kterých je popsána struktura diplomové práce, by se lépe hodily do úvodu.

Zároveň bych navrhovala doplnit několik citací původních studií. Na str. 21 VK popisuje dimenzionální modely afektivních stavů a emocí. Doporučuji zde doplnit původní citace. U Russelova modelu bych doporučila doplnit citaci Russel (1980)¹. U modelů s dimenzemi valence a arousal lze opět citovat článek Russel (1980), ale také Lang, Bradley, & Cuthbert (1990)² a Bradley and Lang (1994)³.

Nakonec bych ocenila obrázek znázorňující nenormální rozložení dat, které VK na str. 35 popisuje.

Otázky k obhajobě a náměty do diskuse:

1. V abstraktu je uvedeno, že výsledky studie potvrzují dvě psycholingvistické hypotézy. Na které dvě hypotézy zde odkazujete? Pokud se odkazujete na teorii utlumeného vnímání emocionality slov u bilingvních mluvčích, čím je tato teorie potvrzena?
2. V názvu diplomové práce uvádíte pojem „emoční“ slovo. Ztotožňujete se s dělením slov na emoční vs. neemoční?
3. Na str. 13 uvádíte, že je možné dosáhnout jazykové úrovně rodilého mluvčího, i když se jazyk učíme v dospělosti. Je možné dosáhnout takové úrovně ve všech jazykových oblastech, např. i ve výslovnosti? Jsou nějaké studie, které na to poukazují?
4. Na str. 23 uvádíte, že nelze použít fNIRS na zkoumání základních emocí, které se zpracovávají v subkortikálních strukturách. Myslíte si, že slova, která jsou v neurofyziologickém experimentu použita a měřena, nemohou vyvolávat pocity smutku, radosti, atd., které literatura označuje za základní emoce? Pokud ano, jak by potom mohl fNIRS pomoci pochopit emoční zpracování těchto slov?
5. Co si myslíte o tvrzení, že pokud je jazyk osvojen v domácím prostředí, emoční prožití slov v tomto jazyce je silnější, než když je osvojen ve více formálním prostředí, např. ve škole (Winskel, 2013)? Narážím např. na děti přistěhovalců, které si osvojují nový jazyk ve školce/škole; je jejich emoční

¹ Russell J.A. (1980). A circumplex model of affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 1161–78.

² Lang, P. J., Bradley, M. M., & Cuthbert, B. N. (1990). Emotion, attention, and the startle reflex. *Psychological review*, 97(3), 377.

³ Bradley M.M., Lang P.J. (1994). *Affective norms for English words (ANEW): stimuli, instruction manual and affective ratings. Technical report C-1*. Gainesville, FL: The Center for Research in Psychophysiology, University of Florida.

prožívání v tomto druhém jazyce nutně utlumeno v porovnání s tím, kdyby se jazyk naučily od rodičů?

Práci

doporučuji nedoporučuji uznat jako diplomovou.

Navrhuji hodnocení stupněm:

výborně velmi dobře dobře neprospěl/a

Místo, datum a podpis:

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script.

V Praze, 2. září 2024